

DEKLINABIDEA: NOR ala NORK ?

Bada miniaturazko mundu bat gure oinen azpian

Ez diegu jaramon__ egiten, baina, adi erreparatuz gero, miniaturazko mundu bat deskubrituko dugu hostoen artean: intsektu__, armiarm__, anelido__... Ezagutza eta irudi__ uztartuz, ornogabeen familian eta naturaren magian murgilduko gaitu 'Euskal Herriko animaliak. Ornogabeak' liburu__.

Kurumino__ liztor erraldoi__ da eta bost begi ditu.
(Asier GOROSTIDI- Igor SARRALDE)

Animalia batzu__ maitagarri__ egiten zaizkigu, eta beste batzu__ nazka eragiten digute. Basoan urtxintxa bat ikusiko bagenu, ziur asko argazki bat ateratzen saiatuko ginatke, baina, aldiz, sukaldean armiarma bat topatuko bagenu, erratzarekin uxatuko genuke.

Maiz entzungo diogu ume bati «jirafa» edo «izurdea»

erantzuten bere animalia faboritoagatik galdetzen zaionean, eta nekez aukeratuko du «inurria» edo «kakalardo», umeen lehenengo abentur__ harrien azpian eta hostoen artean bizi diren intsektuekin zerikusi__ izan arren. Nor__ ez du hatzez ornogabe bat harrapatu? Nor__ ez da izaki ñimiño hori gertutik ezagutzen saiatu?

Gure oinen azpian bada miniaturazko mundu bat, begirada mikroskopikoarekin behatuz gero harrituta utziko gaituen__. Izakioz inguratuta gaude, milioika daude gure baratzeetan, erreka zein mendietan, baina guztiz ezezagun__ zaizkigu patxadaz begiratzera gelditzen ez garelako. Horiengana hurbildu, atxikitzen zaizkien mito asko deuseztatu eta zientzia fikzio__ diruditen bitxikeri__ zabaldu asmoz osatu dute Asier Gorostidi eta Igor Sarralde irudigile__ 'Euskal Herriko animaliak. Ornogabeak' (Erein) liburua, ugaztunekin 2020an abiatu zuten lanaren segida.

Proiektu__ abiatu zenean banaketa egite__ izan zen zailena eta, behin ornodun__ eta ornogabe__ bereiztea erabakita, bigarren alearekin zein sartu eta zein kanpoan utzi deliberatze__ izan da koska, milioika daude-eta. Intsektu__, araknido__, krustazeo__, molusku__ eta anelido__ daude, besteak beste. Guztira, 70 inguru sartu dituzte bigarren ale honetan. Liburuaren xarma irudietan dago, baita espezie bakoitzeko informazioa emateko moduan ere. «Zientziaren eta naturaren logikak azaltzea da xedea, baina zientzia liburu batetik urrunduz. Faltan sumatzen genuen liburu bat egin dugu. Izan ere, animaliei buruzko liburu asko daude, baina tekniko__ izaten dira, eta ez dira erraz irakurtzeko__. Kontsultarako izaten dira beste ezer baino gehiago», uste du Gorostidi__.

Bi egileen jatorri__ Arte Ederren Fakultatean dago, horrela ulertzen da irudi__ duten distira. Akuaerelez eta koloretako arkatzez egin__ daude, teknika digitaletatik erabat urrunduta. Eta lau eskuren artean eginda egon arren, ezinezkoa da nor__ egin duen zein jakitea. Bata bestearen estilora hurbilduz egin dutela kontatzen dute, erdibide batean topo egin dutela, modu__ uztartuz.

Aurreko lanarekin alderatuta, oraingo honetan erronka animalia txiki__ dituzten ezaugarri berezi__ irudikatzea izan da, hala nola, kakarraldoen distir__, armiarmen iletxo__,

ehunzangoen hankatxo__ tximeleten antenatxo__ edo ezkatatxo__. «Animalia bat hain gertutik ikustean, begirada mikroskopikoarekin, konturatzen zara benetan nolako__ diren, eta gauza mordoa deskubritzen dituzu. Hori oso polita da», uste du Gorostidi__.

Zientzia fikzioa

Oro har erakargarri__ egiten ez zaizkigun izaki bizidun__ badira ere, ornodunen famili__ baino bitxikeria gehiago dituen taldea da ornogabeena. Bizirauteko dituzten strategi__ eme__ erakartzeko arren trikimailu__, edo ugaltzeko dituzten er__ eta modu__; batzu__ «sinesgaitz__» direla iritzi du Gorostidi__.

Ba al zenekien matxinsalto__ entzumen organo__ hanketan dituela? Eta armiarmatxo__ jaio eta handik gutxira hiltzen dela haien ama? Hosto zorri eme__ gaitasuna du arrautz__ bakarrik erruteko, arraren beharrik gabe, eta barraskilo__ hilabeteak pasa ditzake elikatu gabe. Arkanbelea kakalardo__ bost urte ematen ditu hildako enbor baten barnean larba itxurarekin eta heldua denean irteten da. Gero, hilabete eskas baino ez du iraungo bizirik. Ugaltu eta gero, marisorgin (Mantis religiosa) eme__ arra jaten du, baina batzuetan ez du amaitu arte itxoitzen; arrari burua moztu eta hura jaten hasten da, buru gabeko arr__ ugaltzen segitzen duen bitartean... «Zientzia fikzioa dirudi, ezta?», dio.

Pauma tximeleta arriskuan dagoenean hego__ zabaltzen ditu, harrapari__ nahasteko.
(A. GOROSTIDI-I. SARRALDE)

Hamaika bitxikeri__ jaso dituzte, eta behin hasita bata bestearen atzetik irakurtzeko gogo__ pizten zaio irakurleari. Bitxikerion bidez bi helburu bete nahiko lituzkete. Batetik, eduki zientifikoa memorian hobeto gordetzea. Gorostidi irakaslea da, eta esperientzi__ erakutsi dio halako datu

xelebre__ ematean ikasle__ hobeto gogoratzen dituztela ikasi beharreko__; are gehiago, informazioa partekatzeko interes handiagoa ere pizten du haiengan. Bestetik, animalia «politen eta itsusien arteko etiketak» ezabatzea dute xede. «Animalia guzti__ sortzen dituzte onur__, eta den__ dira beharrezko__ oreka mantentzeko. Eskorpioi__ arriskutsutzat dugu pozoia duelako, baina ez da joango zuri kalte egitera, eta, adibidez, kontatzen dugu nola eramaten dituzten kume__ bizkarrean. 'B aldea' erakusten saiatu gara, zeren animalia hauen itxura alde batera utzita, benetan dira harrigarri__. Duten itxura, kolorea, tamaina... naturan guzti__ du azalpena».

NAIZ. 2022ko apirilak 14. Oihane Larretxea